

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

53-2

BRNO 2012

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 53
Volume 53

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Alice Del Maschio

Software
Software

Adobe InDesign CS5

Fotografie na obálce
Cover Photography

Mikulčice-Valy. Věderko nalezené v jednom z říčních ramen
(viz obr. 5. na str. 28)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2012

Náklad 400 ks

Časopis je na seznamu neinpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2012 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

keramiku zastupuje dvojice stěn pláštíků kachlů a třetí kus má částečně zachovalou čelní vyhřívací stěnu s vegetativním(?) motivem a s částečně dochovanou zelenou glazurou. Celý soubor tak můžeme vročit do 15. století, s možným přesahem do 16. století.

Souborně se osídlením katastru obce nedávno zabývala ve své studii V. Vránová (2011). Dle její práce náleží do vrcholného středověku objevený poklad grošů a dukátů ražených za vlády Vladislava II. (1471–1516) a do 14. a 15. století je datována nalezená mostní konstrukce přes již neexistující rameno Moravy. V obci by se mohl nacházet i hrádek typu motte, který snad představuje uměle nasypáný pahorek pod dnešním hřbitovem (Vránová 2011, 73–75). Nově získané nálezy, byť z neznámého místa katastru, rozšiřují současný stav poznání vrcholného středověkého osídlení Věrovan.

Lukáš Hlubek

Literatura

Vránová, V. 2011: Archeologické nálezy a lokality na katastru Věrovan, Nenakonic a Rakodav. In: M. Čermák (ed.): *Střední Morava. Kulturně historická revue* 31. Olomouc: Memoria, 71–80.

Resumé

Věrovany (Bez. Olomouc). Im Kataster des Dorfs Věrovany, auf einem unbekanntem Platz, wurde eine Kollektion der Tierknochen und Keramik aus dem 15. und 16. Jahrhundert gefunden.

VELEHRAD (OKR. UHERSKÉ HRADIŠTĚ)

Most přes potok Salaška. Vrcholný středověk až baroko. Záchraný výzkum.

V roce 2011 proběhla rekonstrukce barokního mostu na Velehradě. Při rekonstrukčních pracích byly narušeny archeologické situace a proveden záchraný výzkum. Ten potvrdil existenci starších konstrukčních prvků mostu z období vrcholného středověku. Barokní most převádějící silnici III/42821 přes potok Salašku na Velehradě je součástí Ústředního seznamu kulturních památek ČR (rejstříkové číslo 36132/7-3548). Nachází se u západního okraje areálu velehradského kláštera u kaple sv. Jana Nepomuckého na silnici ve směru z Velehradu na Zlechov. Most v dnešní podobě byl postaven v letech 1764–1766 na pokyn velehradského opata Filipa Zuriho (Pojsl 2006, 210). Podle data na kamenném podstavci odkrytém při stavebních pracích pochází most, respektive jedna z jeho stavebních fází, již z roku 1662. Jeho tehdejší pravděpodobná podoba se třemi pilíři je dobře viditelná na rytině z roku 1667 reprodukované K. B. Hirschmentzlem. Součástí mostu byly původně i sochy svatých Luitgardy pod křížem a svatého Bernarda od sochaře Ondřeje Schweigla, které jsou také samostatně prohlášeny za kulturní památku. Dnes jsou sochy umístěny u západní klášterní

brány velehradského kláštera. Jejich umístění na mostě zužovalo průjezdní profil již tak úzkého mostu, ale především byly sochy vystaveny velkému nebezpečí jejich poškození projíždějícími vozidly.

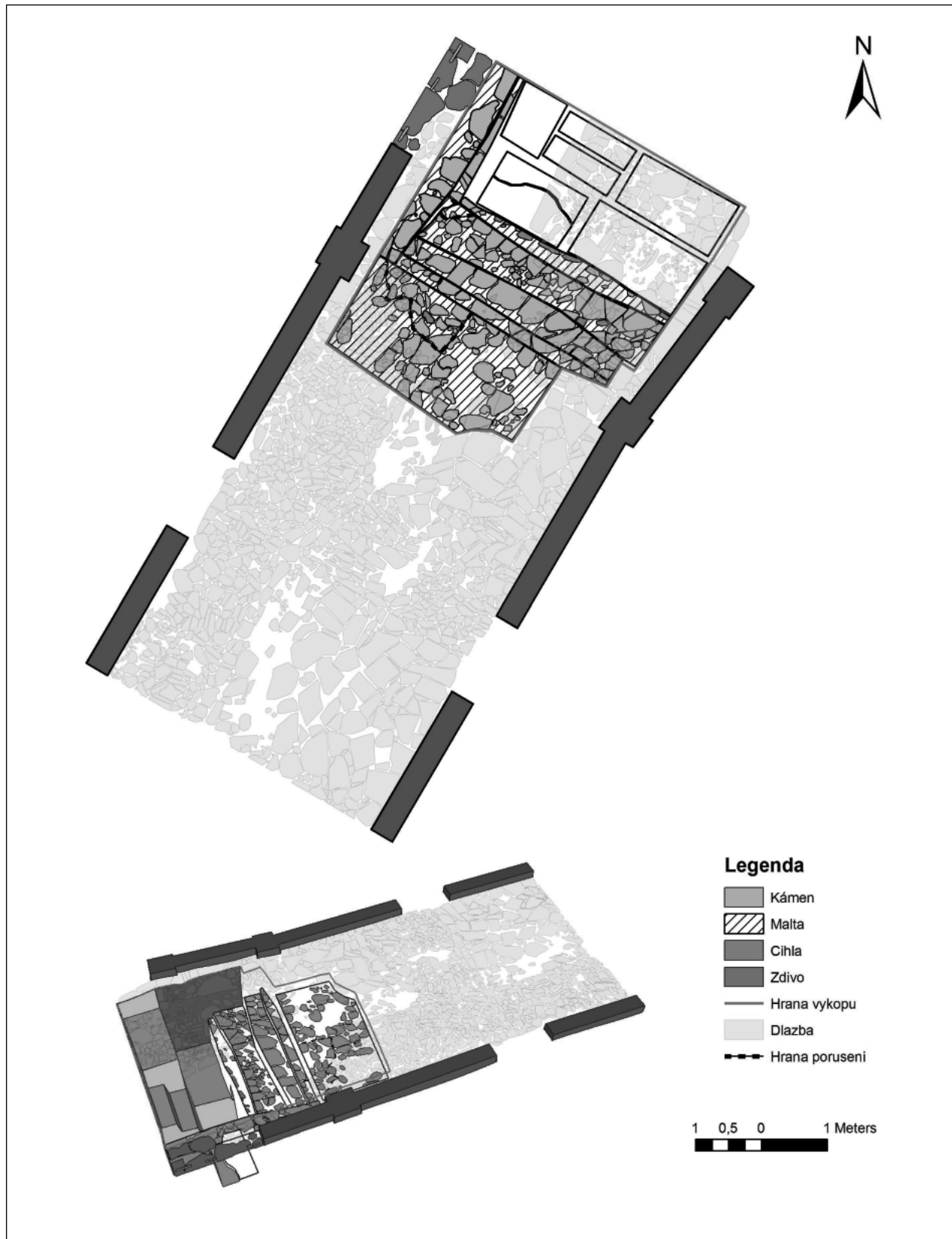
Nosnou konstrukci mostu tvoří pískovcová segmentová klenba. Nosná konstrukce plynule přechází do spodní stavby z kamenných pískovců. Délka přemostění je 7,30 m, šířka mostu je 5,80 m, volná šířka mostu je 4,50 m a šířka mezi obrubami na mostě, tedy šířka vozovky, je 3,80 m.

Vlastní záchraný archeologický výzkum proběhl na přelomu června a července roku 2011. Podnětem k jeho zahájení bylo narušení kamenných základů konstrukce mostu v jeho severozápadní části, kde se nejspodnější vrstvy zdiva svým charakterem odlišovaly od vrstev svrchních a tím je bylo možné považovat za chronologicky starší. Druhým důvodem bylo odkrytí původní barokní dlažby, objevené po odstranění současné kamenné dlažby a navážkových vrstev. Veškeré stavební akce na mostě byly dokumentovány.

Zájmová plocha výzkumu (obr. 74) byla vytýčena na západní a východní straně okraje mostovky, na severní straně (směrem k Velehradu) byla prodloužena mimo vlastní mostovku tak, aby bylo možné odhalit základy předpokládaných starších kamenných pilířů (sonda S1). Pro ověření situace z jižní strany mostu (směrem ke Zlechovu) byly začištěny a zdokumentovány výkopy po bagru (sonda S2).

Nejdříve byla v prostoru celé zkoumané plochy začištěna a vypreparována barokní dlažba se zachovanými vyjetými kolejiemi po vozech. Zemina získaná ze začišťování pozůstatku dlažby byla následně prozkoumána pomocí detektoru kovů. Celá plocha byla zaměřena pomocí nivelačního přístroje a fotograficky zdokumentována kolmými i šikmými fotogrammetrickými snímky ve čtvercové síti o velikosti 1 x 1 m. Dlažba byla tvořena nepravidelnými kameny o průměru 0,2–0,4 m, druhotně v ní byl použit i fragment žernovu. Velmi dobře bylo možné rozpoznat místa jednotlivých oprav tam, kde byla dlažba rozdrolena nebo vymleta. Tyto reparace byly tvořeny pomocí dosypávek obsahujících hlínu a zlomky cihel. Dlažba samotná byla vyskládána do sypané pískové vrstvy a od klenby mostu byla oddělena vrstvou navážek. Po jejím zdokumentování a zaměření byla dlažba následně v prostoru výzkumu (sondy S3) částečně rozebrána.

Aby bylo možné odhalit základy nebo pozůstatky předpokládaných starších kamenných pilířů, byla vytýčena v severní části napříč mostem sonda S3 jako rozšíření sondy S1 do tvaru písmene „L”. Opět respektovala ze západní a východní strany okraje mostovky. Její jižní okraj byl přizpůsoben dochovaným reliktním barokní dlažby. Veškeré výkopové práce v sondě S3 byly vedeny ručně a vytěžená zemina byla následně prozkoumána pomocí detektoru kovů. Hloubka výkopu byla 3,9 m k patě

Obr. 74. Velehrad (okr. Uherské Hradiště). Plán celkové situace výzkumu. Kresba T. Chrástek.

Abb. 74. Velehrad (Bez. Uherské Hradiště). Der Plan der Grabungsfläche. Zeichnung T. Chrástek.

Obr. 75. Velehrad (okr. Uherské Hradiště). Konstrukce oblouku mostu v sondě S3, pohled od severu. Foto M. Vaškových.

Abb. 75. Velehrad (Bez. Uherské Hradiště). Die freigelegte Bogenbrücke in der Sondage S3, Ansicht von Norden. Foto M. Vaškových.

základu mostu pod úroveň potoka Salašky. Zásypové vrstvy konstrukce mostu v sondě S3 byly jednoduše až do hloubky 2,8 m od vrchního okraje opěrné zdi. Víceméně se jednalo o hnědou vrstvu hlíny (vrstva V1) promísenou úlomky zvířecích kostí, cihel, keramiky a skel. V rámci možnosti bylo možné keramiku přiřadit rozmezí 15.–18. století. Od hloubky 2,8 m byla odlišena druhá stratigrafická vrstva (V2). Ta byla tvořena černou hlínou, silně promáčenou spodní vodou z potoka Salašky. V ní byly zachyceny úlomky cihel, kostí a keramiky odpovídající 14.–15. století. V rámci detailnějšího stratigrafického členění bylo možné vrstvu V2 rozdělit na vrstvu šedé jílovité zeminy (V2a) rozšiřující se kuželovitě od horního okraje pátého schodu (hloubka 3,6 m), která byla zahloblena do starší vrstvy (V2b) tvořené výhradně tmavě černou jílovitou hlínou. Rozpoznatelná byla i vrstva tmavší šedé hlíny (V2c) u severního okraje profilu.

V prostoru sondy S3 byla odkryta kamenná konstrukce mostového oblouku (obr. 75), která se kaskádovitě rozšiřovala do celkem 5 schodů, aby se docílilo odlehčení váhy oblouku. Stejně tak byly v prostoru sondy S3 odkryty i základy západní a východní zdi. Zásyp celé konstrukce byl až do hloubky 2,8 m jednoduše, tvořený hnědou hlínou a v něm nalezený archeologický materiál můžeme datovat do rozmezí 15.–18. století. Od hloubky 2,8 m až po dno výkopu (3,9 m) zásyp přecházel do tmavě černé vrstvy hlíny, hojně nasáklé spodní vodou a s obsahem keramického materiálu datovatelného do 15. století. Charakter zdiva z masivních pískovcových kvádrů se v této vrstvě (od čtvrtého schodu) odlišoval od zbylé konstrukce a odpovídal spíše dolní části základu západní zdi. Její základy sahaly do hloubky 2,9 m a její charakter odpovídá dvěma stavebním fázím – prvních 0,6 m od spodu zdi (základu) je tvořeno mohutnějšími kameny a zbylá konstrukce směrem nahoru byla pravděpodobně dozdná později. Navíc konstrukce klenby mostu byla ve spodní části (pátý schod) se západní zdí svázána, naopak směrem nahoru (od čtvrtého schodu nahoru, tj. od hloubky 1,6 m) byla zeď pouze přizděna. Východní zeď měla jednoduše

charakter sahající pouze do hloubky 1,6 m a byla po celé ploše stavebně svázána s konstrukcí klenby.

Celou situaci je možné interpretovat tak, že základy mostní konstrukce pochází pravděpodobně ze 14.–15. století, pokud se budeme držet datování materiálu ze zásypu. Tehdy zde mohl být postaven most na kamenných pilířích a zbytek konstrukce (mostovka) mohl být dřevěný. V barokním období byl původní pilíř zesílen od západu proti proudu potoka Salašky ochrannou zdí, čemuž by odpovídal odlišný základ západní zdi a jeho neprovázanost s konstrukcí klenby. Teprve v polovině 18. století byl vybudován most stávající, přičemž k jeho stavbě byly využity starší pilíře, které byly začleněny do konstrukce klenby (výzkumem doložený čtvrtý a pátý schod). Dostaveny byly obě obvodové zdi, které jsou podle provázanosti zdiva současné, a byla vybudována klenba. Výzkum tak posunul historii vzniku doposud nejstaršího mostu ve Zlínském kraji a rozšířil znalosti o stavebním vývoji kláštera na Velehradě.

Miroslav Vaškových

Literatura

Pojsl, M. 2006: Památky Velehradu. In: B. Rašticová, M. Pojsl, J. Čoupek a kol. (eds.): *Velehrad. Dějiny obce*. Velehrad: Obec Velehrad, 195–218.

Resumé

Velehrad (Bez. Uherské Hradiště). Hochmittelalter – Barock. Brücke. Rettungsgrabung.

VESELÍ NAD MORAVOU (OKR. HODONÍN)

Rybníček, parc. č. 560 (akce A042/2011). Novověk. Městečko. Záchraný výzkum.

Výzkum na parcele č. 560 byl vyvolán novostavbou podsklepeného rodinného domu (obr. 76). Na zkoumané